

10
ROČNÍK 13

5. prosince 2003

V ČÍSLE:

Ministryně školství vyznamenala prof. A. Lebedu • Multimediální učebna polonistiky otevřena • Otázka pro PhDr. R. Hladkého • Jak podporují protestní akce AS fakult UP? • Diskuse, názory, ohlasy • Četba na pokračování

*„Věříme, že pokud duch vysokých škol nedojde pokoje, bude bloumat po kraji s rukou trestající...“ zaznělo před obřadem zpopelnění českých vysokých škol, kterým vyvrcholil kostýmovaný pohřební průvod, jenž se 2. 12. 2003 vydal centrem Olomouce. Olomoucký pohřeb následoval po popravě VŠ v roce 2001, kdy byly některé vysoké školy s diagnózou velké-
ho podfinancování štáty.*

(Další informace viz níže.)

Text a foto -map- ▶

Vysoké školství zpopelněno

■ Před dvěma lety studenti a pedagogové Univerzity Palackého symbolicky popravili nejen všechny její fakulty, ale také Ostravskou univerzitu a Slezskou univerzitu v Opavě. Protože se ale problémy vysokých škol, související s nedostatečným financováním, fatálně zvětšily, přistoupili vysokoškolská pedagogové a jejich studenti z iniciativy Akademického senátu FF UP a VOS FF UP k dalšímu a konečnému řešení – 2. 12. 2003 zpopelnili všechny české vysoké školy, a to bez ohledu na to, zda projevily zájem. *Nechceme vysoké školy, chceme spokojenou vládu! Chtějí nás pohřbit, my nechceme umřít!* S těmito hesly opouštěl kostýmovaný průvod sestávající z řad studentů, pedagogů a ostatních protestujících nádoři Informačního centra UP. V jeho čele, za vydatné podpory dr. W. Engelbrechta, předsedy AS FF UP, putovala rakev s popravenými vysokými školami. Všichni, kdo se přišli rozloučit s Univerzitou Palackého, doprovázeli rakev za zvuku smutečních pochodů nejprve Univerzitní ulicí s krátkou zastávkou u Cyrilometodějské teologické fakulty. V průběhu druhého zastavení, na Dolním náměstí, hlásal předseda Akademického senátu FF UP o svizelné finanční situaci veřejných vysokých škol. *V příštím roce poputuje do resortu školství asi 90 mld. korun, což je asi 10 % z celkového státního rozpočtu, z toho 22 % případně vysokým školám. V zemích EU se do školství dostává každoročně 30 % státního rozpočtu.*

Dokončení na str. 7

Skupina přírodovědců vyzývá ke zvýšení kvality

■ Ojediněným způsobem se rozhodlo přispět k oslavám 50. výročí založení Přírodovědecké fakulty UP několik jejích pracovníků: konkrétní návrhy chtějí přispět ke zvýšení kvalitativní úrovně vědecké a výzkumné činnosti fakulty i celé univerzity. Svou výzvu s názvem *Olomoucká výzva jinak: Tříkrát a dost*, obsahující např. požadavky na zpřísnění kritérií hodnocení publikační činnosti a získávání vědeckých hodností i na systematickou evaluaci pedagogů, zaslali děkanovi PŘF UP i rektorce UP a umístili ji i na webových stránkách UP: *Místo „Olomoucké výzvy“, která naši univerzitu v očích ostatní odborné veřejnosti pouze zesměšnila (soudě dle reakcí kolegů z jiných univerzit, s nimiž jsme mohli o problému diskutovat; požadavek vyšší finanční podpory nepůsobí dvakrát věrohodně, funguje-li univerzita jako neefektivní černá díra, která toho hodně spotřebuje, ale nic nevyprodukuje), by se měla především univerzita a její vedení samy snažit, aby si UP co nejdříve získala respekt jako UNIVERZITA – tedy litní výukové a odborné pracoviště, které není zdaleka pro každého.*

(Plný text výzvy „Olomoucká výzva jinak: Tříkrát a dost“ viz str. 6.)

Přírodovědecká fakulta oslavila padesátileté výročí

■ Paegas aréna olomouckého Regionálního centra se 28. 11. 2003 stala místem oslav 50. výročí Přírodovědecké fakulty v Olomouci. Jak v průběhu slavnostního shromáždění Vědecké rady a Akademického senátu PŘF UP připomněl ve své řeči děkan

PŘF UP prof. L. Dvořák, CSc., obory přírodních věd sice byly v Olomouci pěstovány již na staré univerzitě (tehdy se především jednalo o matematiku, fyziku, přírodopis a astronomii), v zákonu Prozatímního Národního shromáždění (21. 2. 1946) o obnovení olomoucké univerzity samostatná Přírodovědecká fakulta místo nenašla. Důvod tohoto verdiktu byl spatřován ve vysokých finančních nákladech, jež k zřízení této fakulty byly potřebné. Situace doznala změn teprve s prvním rektorem obnovené UP prof. J. L. Fischerem a děkany tehdejší Pedagogické fakulty, jejíž ústavy matematiky a deskriptivní geometrie, fyziky, chemie, botaniky, zoologie, paleontologie a mineralogie a petrografie se staly počátkem budoucího systematického studia přírodních věd. V roce 1953 byla v Olomouci zřízena Vysoká škola pedagogická (VŠP) s fakultami přírodních věd a společenských věd; vznik samostatné fakulty, na níž tehdy studovalo asi 500 studentů a působilo pět profesorů, pět docentů a 17 odborných asistentů, však lze spojovat

teprve s datem 1. 9. 1953. Po sloučení VŠP s UP v roce 1958 byly názvy fakult změněny na Přírodovědeckou a Filozofickou. Přechod fakulty do svazku UP měl mnoho příznivých dopadů: vedle studia učitelství bylo na jednotlivých oborech zahajováno specializované neučitelské studium, což vedlo k profilaci vědecké práce, fakulta se přestěhovala do většího prostoru, přibývalo učitelů, přijímání byli také první vědeckí pracovníci, zvyšoval se počet studentů a zlepšovalo se vybavení výukových laboratorí i laboratorí pro vědu a výzkum. Prof. L. Dvořák, CSc., zmínil ve své řeči také přelomové datum – listopad roku 1989 – díky němuž mohli na

fakultu přicházet kvalitní, mladí pracovníci, podstatně větší důraz se začal klást na vědeckou práci učitelů a studentů, zřetelně zlepšení zaznamenalo i materiální vybavení pracovišť, do výuky začaly pronikat moderní postupy, habilitační a profesorská řízení začali úspěšně absolvovat i mladší učitelé. *V současné době studuje na Přírodovědecké fakultě UP asi 2 000 studentů, působí zde 30 profesorů, 45 docentů, 113 odborných asistentů a asistentů a 61 vědeckých pracovníků*, sdělil účastníkům oslav závěrem. Poté předal zlatou medaili UP Za zásluhy o rozvoj UP emeritním děkanům fakulty – prof. J. Lasovskému, CSc., prof. O. Štěrbovi, CSc., a Pamětní medaili s dvojportrétem J. Dobrovského a Fr. Palackého bývalým děkanům prof. J. Zapletalovi, CSc., a prof. M. Laitochovi, CSc., a dále prof. J. Peřinovi, DrSc., doc. F. Petruškoví, CSc., doc. S. Šprincové, CSc., a doc. S. Trávníčkoví, CSc. Pamětní medaili k 50. výročí obnovení a znovuoživení olomoucké univerzity pak obdržel Ing. J. Žák, generální ředitel a předseda představenstva společnosti Farmak, a to za podporu rozvoje chemie na PŘF UP a v celém regionu. Zlatou medaili UP obdrželi také prof. E. Růžička, CSc., zakladatel olomoucké organické i analytické chemie (na snímku vlevo), zlatou medaili UP Za zásluhy o rozvoj UP obdržel z rukou rektorky UP prof.

-red-

Dokončení na str. 3

Olomoucká výzva jinak: Třikrát a dost

K padesátému výročí založení PřF

Jakým způsobem si o naší fakultě (PřF) poťazmo univerzité udělá obrázek zahraniční kolega? Přečte si seznam titulů osazenstva, jejich členství v odborných společnostech či jaké má univerzita „Zařízení a služby“ na internetových stránkách? Nikoliv. Nalistuje si na internetu databázi Web of Science (<http://wos.cesnet.cz> – a zvolí ISI Web of Science) a do volby „address“ zadá „Palacky Univ“. Projede všechny tři databáze pro přírodní, sociální a humanitní vědy, případně všechny databáze najednou. A pak provede totéž pro „Charles Univ“ nebo „Masaryk Univ“, univerzity srovnatelného stáří a tradice (na rozdíl od mladické „Univ S Bohemia“). Jistě: srovnání velice hrubé, zavádějící (různý počet pracovníků, zaměření a tradice v různých oborech atd.). Každopádně si myslíme, že je na UP hodně co zlepšovat. Co například?

Publikační limity pro každého – i s následky jejich nedodržení

Směrnice děkana PřF UP v Olomouci, oddíl „IV. Ukončení studia v doktorském studijním programu“, článek 7, odstavec 1. jasně uvádí: „...nejméně jedna z publikací musí být zveřejněna ve všeobecně uznávaném mezinárodním vědeckém časopisu, zpravidla v časopisu s nenulovým impaktovým faktorem.“ Vzhledem k tomu, že nemálo osob, jež doktorát na naší fakultě (univerzité) úspěšně obhájilo, „zpravidla“ žádná publikace hodné takového označení neměla (a to ani řadu let po obdržení nezaslouženého titulu), měl by být těmto osobám doktorský titul odebrán. Všem: doktorům, docentům, profesorům (pro ty platí publikační limity také). Každému stejným metrem. Skutečnost, že vůbec bylo rozebráno (a úspěšně dokončeno!) doktorské/habilitační řízení některých osob, považujeme za totální selhání odpovědných osob (členů komisí apod.), a to bez ohledu na předpisy: ostuda by to byla i kdyby nebyly „impakty“ ve směrnici děkana vůbec zmíněny. Za zcela ostudnou pokládáme skutečnost, že řada doktorských (a dokonce i habilitačních!) prací má nižší úroveň než práce předložené pro získání magisterského titulu ve srovnatelném výzkumném směru (můžeme doložit konkrétními případy). Jiné řešení než odebrání nezodpovědně udělených titulů? Varianta b) samozřejmě existuje také: vyškrtnout pro mnohé publikačně neproduktivní zaměstnance nepohodlnou klauzuli o „nenulovém impaktovém faktoru“ (ostatně celý předpis je poněkud vágní – je sice uvedeno, že alespoň u jedné publikace musí být doktorand prvním autorem, ale není jasné, zda to má být právě u oné publikace impaktové; tak se může stát, že doktorát obhájí někdo s tím, že se v impaktové publikaci „přilepi“ svou práci třeba jen technického charakteru za něho, kdo skutečně bádá). PřF UP se pak může klidně zařadit svou odborností a fundovaností na úroveň vesnické malotřídky. Případně by se doktorské řízení mohlo zredukovat na udělení zápočtu za účast. Tak totiž řada doktorských řízení skutečně vypadá.

Publish or perish

Místo „Olomoucké výzvy“, která naši univerzitu v očích ostatní odborné veřejnosti pouze zesměšnila (soudě dle reakcí kolegů z jiných univerzít, s nimiž jsme mohli o problému diskutovat; požadavek vyšší finanční podpory nepůsobí dvakrát věrohodně, funguje-li univerzita jako neefektivní černá díra, která toho hodně spotřebuje, ale nic nevyprodukuje; vřele doporučujeme k přečtení http://pes.eunet.cz/clanky/2001/10/16671_0_0_0.html), by se měla především univerzita a její vedení samy snažit, aby si UP co nejdříve získala respekt jako UNIVERZITA – tedy elitní výzkové a odborné pracoviště, které není zdaleka pro každého. Univerzita hodná toho jména je především 1. továrnou na špičkové výsledky v oborech, které se na ní vyučují a 2. továrnou na špičkové absolventy, kteří opět produkují špičkové výsledky a vychovávají další absolventy (kteří mají opět produkovat špičkové výsledky a vychovávat své nástupce). Jak poznáme špičkové výsledky? Záleží na tom či výsledky; v každém případě však existují kritéria, jak ony špičkové výsledky poznat. Něco jiného budou u techniků, stavitelů či architektů (patenty, projekty, realizace) a něco zcela odlišného v uměleckých oborech (koncerty, výstavy). Vzhledem k tomu, že pracujeme na Přírodovědecké fakultě, máme ovšem na mysli něco jiného. V přírodních (ale třeba i lékařských) vědách jsou těmi špičkovými výsledky zejména impaktové publikace (nicméně i v humanitních a sociálních vědách existují desítky špičkových mezinárodních časopisů – opět <http://wos.cesnet.cz> –

a kdo místo nich publikuje v oblastních periodikách a sbornících, je přinejmenším podezřelý). Univerzítám se slabým publikačním výstupem se ostatně říká „učící univerzity“, což je odbornou veřejností chápáno spíše jako urážka. Aby se naše univerzita v zamýšleném rozdělení vysokých škol nedostala do této podřadné kategorie, je třeba rychle, razantně a jednoznačně sjednat nápravu. Naskýtá se několik variant řešení. Nejrychlejší výsledky by nepochybně přinesl program označitelny jako „Třikrát a dost“. Odborný pracovník, který nebude za tři roky schopen vyrobit jedinou impaktovou publikaci (tedy publikaci, o její existenci se lze dovědět v zahraničí prostřednictvím internetové databáze Web of Science), by měl opustit své pracoviště po obdržení dopisu od vedení univerzity „Děkujeme za účast a sbohem“.

Pochopitelně existují i méně „drastické“, a tím pádem pomalejší způsoby nápravy neутěšeného stavu UP. Např. na brněnské Veterinární a farmaceutické univerzitě dostávají pracovníci odměny dle impaktu časopisu, v němž publikují články. Publikačně neúspěšní (a chudí) pracovníci si rádi najdou lukrativnější obživu. Zrušení platové nivelizace, kdy schopný pracovník dostane o dva tisíce víc než neschopný, je podle nás jedním ze základních předpokladů zlepšení kvality pracovníků UP. Namítnete, že už teď může podle mzdového předpisu UP dostat kvalitní pracovník až 100% osobní příplatek, zatímco neschopná nemusí dostat nic. Ale děje se to?

Proč takový důraz na publikace? Většina látky vyučovaná na univerzitách (a všechna např. na přírodovědeckých fakultách) je výsledkem vědeckého bádání. Výzkum se žene vpřed milovými kroky, a stejně rychle se tedy mění i látka, která by měla být studentům předložena. Bohužel v České republice stále vycházejí učebnice, které by v tvrdé konkurenci na „západě“ nemohly vyjít snad ani před dvaceti lety (o tomto problému detailně viz např.: Konvička, M. & Grim, T. 1999: Etologie před kopernikánským obraťem. Vesmír 78(6): 335–336. VIZ: <http://www.zoologie.upol.cz/osoby/Grim/frankova.html>; GRIM, T. 2001: Etologie vs sociobiologie? Vesmír80(4): 230–232. viz: <http://www.zoologie.upol.cz/osoby/Grim/etolhotovo.html>). Kdo jiný než vyučující mají studenti seznámit s aktuálním stavem oboru? Jak je s aktuálním stavem poznatků mohou seznámit učitelé, kteří v oboru aktivně a kvalitně nepracují? Jak poznáme učitele, který v oboru aktivně pracuje? Podle deset let starého článku v okresním sborníku vlastivědného spolku Jindřichohradštska? Často se vyskytuje názor, že si máme na univerzitě dělit povinnosti – někteří mají bádát (tzv. vědeckí pracovníci) a jiní učit („učitelé“?). To je samozřejmě špatně. Z vlastní zkušenosti víme, že aktivní a publikující vědci mívají moderně pojaté přednášky nabitě nejnovějšími poznatky oboru, zatímco ti, kteří nepublikují a nebadají, mívají přednášky zastaralé a uvádějí v nich překonané údaje. Za co pak berou plat?

Evaluace pedagogů – nezbytná součást hodnocení
Je proto na čase na UP a obecně na všech univerzitách v ČR konečně zavést systém hodnocení učitelů, který je běžný ve vyspělých zemích (především pak v USA a Kanadě), a který spočívá v hodnocení vyučujících samotnými studenty (podobně jako systémem hodnocení pracovníků AVČR spočívá v evaluaci impaktů, citací a úspěšnosti v žádostech o granty). Kdo jiný, než studenti, by měl pedagogy hodnotit? V zámoří tento systém dobře funguje a je pilířem hodnocení pedagogů. Spočívá v tom, že studenti anonymně vyplňují před koncem přednášek jednoduchý dotazník-test (je zpracován univerzitou, přístupný na internetu a přednášející je ho i povinen studentům rozdat). Test obsahuje několik otázek,

kteří hodnotí kvalitu přednášky a práce přednášejícího. Je odevzdáván do krabice v učebně či na katedře. Testy sbírají a zpracovávají pracovníci univerzity k tomu určení. Výsledky jsou zveřejňovány a učitelé podle nich hodnoceni a odměňováni. Na základě zkušenosti ze zahraničí jsme přesvědčeni, že by nebylo těžké ani finančně náročné tento systém zavést. Chce to jen chtít. Pokusy zavést toto hodnocení kvality pedagogické činnosti u nás byly. Selhaly však, protože studenti ani učitelé nebyli na něco takového zvyklí. Je to věc nová a předpokládá určitý stupeň etiky lidského chování, který je ovšem v ČR obecně nízký. Proto zavedení tohoto systému vyžaduje trpělivost a důslednost a předpokládá určitý vývoj. Myslíme si, že trpělivost a snaha vyšších míst chyběla i proto, že tento systém by rychle odhalil, jak jsou některé přednášky nezajímavé, neprofesionální, obsahově zastaralé, přednášející neschopní či neochotní (nemotivovaní; také čím, že?) zajímavé přednášet či cvičit. Proto celkové hodnocení pracovníků univerzity by zahrnovalo jak hodnocení vědecké práce (podle publikací a ohlasů na ně), tak práce pedagogické, podle kvality přednášek. To by byl základ pro spravedlivé udělování osobních příplatků, pro odchod neschopných z univerzity, pro motivaci schopných, a konečně pro zvýšení společenské prestiže UP a jejich pracovníků.

Potenciálně dobré jméno UP

Neradi bychom vzbudili dojem, že uvedená kritika se týká všech pracovníků naší fakulty či univerzity. To v žádném případě: samozřejmě i UP se může pyšnit řadou skutečně kvalitních (přírodovědců; nemusíme jmenovat, každý je najde na WOS. Kritika se týká těch, které WOS (a vědecký svět) nezná a kteří svou neproduktivností kazí potenciálně dobré jméno naší univerzity.

Očekáváme, že se vedení fakulty a univerzity jednoznačně vyjádří k návrhům uvedeným v této výzvě a udělá vše pro zavedení evaluačního systému na základě pedagogického a publikačního výkonu pracovníků od 1. 1. 2004.

T. Grim, V. Remes, M. Krist, P. Kovařík, K. Weidinger (Katedra zoologie PřF UP), M. Fellner (Katedra buněčné biologie a genetiky PřF UP), T. Kuras (Katedra ekologie PřF UP)

Mezititulky redakce.
(Pozn. red.: Autoři zaslali text také děkanovi PřF UP prof. L. Dvořákovi a rektorce UP prof. J. Mačákové, je umístěn také na webových stránkách UP <http://www.upol.cz/var.php?pg=http://diskuze.upol.cz/>.)

Jubileá

Blahopřejeme!

Jako výraz ocenění své vědecko-výzkumné, pedagogické a organizační činnosti obdržela při příležitosti svého životního jubilea **doc. D. Koukalová, CSc.**, přednostka Ústavu mikrobiologie LF UP a proděkanka UP, zlatou medaili za zásluhu o rozvoj (Pro meritó). Doc. D. Koukalová, CSc., je uznávaným odborníkem v oblasti vývoje a přípravy mikrobiálních vakcín. Zavedla do mikrobiologické praxe řadu nových metodik, které přispívají ke kvalitní péči o nemocné a spolu se svými kolegy vypracovala a uvedla do praxe nové výzkové předměty podstatně zkvalitňující výuku mikrobiologie.

-red-, foto -tj-